

PROF. DR. VLADIMIR BUȚUREANU – 30 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN NEFIINȚĂ

V. Strat, E. Târcoveanu
Clinica I Chirurgie “I. Tănăsescu-Vl. Buțureanu”
Universitatea de Medicină și Farmacie “Gr.T.Popa” Iași

Chirurgia ieșeană s-a bucurat încă de la începuturile sale de un prestigiu recunoscut în țară și în străinătate datorită unor personalități care au reprezentat-o în mod strălucit. Dacă unele dintre acestea au avut doar o “perioadă ieșeană”, de certă importanță pentru formarea lor, cum au fost Ernest Juvara, Amza Jianu, N. Hortolomei, A. Cosăcescu, în schimb altele au rămas credincioase până la capăt acestei vechi capitale a sufletului lor de buni moldoveni. Două mari figuri, de legendă, se desprind din galeria chirurgilor ieșeni care s-au înscris la loc de cinste în constelația chirurgiei românești: Ion Tănăsescu și Vladimir Buțureanu.

La împlinirea a 30 de ani de la trecerea în neființă a profesorului Vl. Buțureanu, cei care i-au fost elevi, colaboratori, l-au comemorat, l-au evocat și omagiat, readucând printre cei prezenți caldă și nobilă sa personalitate.

Vl. Buțureanu s-a născut la Iași, la 12 octombrie 1895 într-o familie de institutori cultivați și animați de idei înaintate, umaniste. Tată său, Constantin Buțureanu, avea preocupări și publicații în domeniul pedagogiei, iar mama sa, Maria Buțureanu (născută Lambrino) avea, de asemenea, publicații literare și preocupări socio-educative. După absolvirea Liceului Național din Iași (1913), Vladimir Buțureanu urmează cursurile Facultății de Medicină (1915-1923), cu greutățile și întreruperile inerente războiului. A avut ca profesori figuri medicale din cale mai marcante: Fr. Rainer, Al. Slătineanu, E. Pușcariu, N. Leon, I. Tănăsescu, C. Bacaloglu, C. Thiron.

Își începe, în 1918, practica de spital ca intern în serviciul profesorului Ion Tănăsescu, pe care o continuă până în 1921. Profesorul I. Tănăsescu era în clinică de o exigență deosebită, bazată pe exemplu personal. Cursurile sale, însoțite de prezentări de bolnavi, erau magistrale, iar în sala de operație rezolva calm, cu talent și curaj cazuri dintre cele mai dificile. Dând curs vocației proprii, precum și admirației inspirate de acest mare predecesor, Vl. Buțureanu își va dedica destinul chirurgiei.

Conștient de necesitatea unei temeinice pregătiri anatomice, Vl. Buțureanu va lucra între 1919–1920 ca aspirant și apoi ca preparator la Institutul de Anatomie, condus de prof. Fr. Rainer. Însușirea aprofundată a anatomiei umane și, mai târziu, a medicinei operatorii au stat, alături de talentul său chirurgical înnăscut, la baza ușurinței și simplității gesturilor sale operatorii, marcându-i întreaga carieră de artizan al bisturiului.

Ascensiunea îi va fi rapidă, desfășurată de data acesta sub auspiciile unui alt mare șef de clinică, creator de școală, viitorul academician N. Hortolomei. Acestuia îi datorează Vl. Buțureanu desăvârșirea formării sale chirurgicale pe parcursul a cel puțin

10 ani, fiindu-i un elev strălucit, care a rămas permanent legat de maestrul său. Va funcționa în clinica profesorului N. Hortolomei întâi ca medic secundar (1921), apoi asistent (1923 – an în care își susține și doctoratul cu teza “Osteosinteza vertebrală în Morbul lui Pott”), șef de lucrări (1926), conferențiar suplinitor (1929 – an în care își ia și docența) și, în fine, conferențiar definitiv (1932). În acești ultimi ani (1928-1931), Vladimir Buțureanu va efectua o serie de călătorii la Paris vizitând clinicile unor renumiți chirurgi: Legueu, Pauchet, J. Gosset, de Martel, Bergeret.

În 1930, când prof. N. Hortolomei se desparte de Iași, conferențiarul Vl. Buțureanu rămâne alături de noul șef al clinicii, prof. P. Anghel. În 1936, în urma unui concurs foarte exigent, Vl. Buțureanu va fi numit profesor de Medicină Operatorie, disciplină pe care o va dezvolta cu tehnici noi, extinse nu numai la membre, ci și la viscere, considerând-o obligatorie în pregătirea oricărui viitor chirurg. Comisia de recomandare, în frunte cu prof. Gr. T. Popa, îl apreciază pe Vl. Buțureanu “ca având cele mai întinse garanții ale unei dezvoltări ulterioare strălucite cu care Facultatea se poate mândri”. După ce, însă, în 1938, printr-o nouă lege a învățământului, această disciplină se desființează, Vl. Buțureanu este acceptat de prof. I. Tănăsescu să se atașeze clinicii sale, ca profesor asociat. În 1940, când prof. I. Tănăsescu se retrage, prof. Vl. Buțureanu devine titularul Clinicii Chirurgicale Semiologice.

În 1942, Spitalul „Sf. Spiridon” este transformat în Spital de Graniță, iar profesorul Vl. Buțureanu, atât la Iași, cât și, mai ales, în refugiu la Alba Iulia, în cadrul Spitalului de Campanie pe care îl conducea în toamna anului 1944, a dat dovadă de o inepuizabilă putere de muncă, operând sute de răniți. Într-unul din aceste momente grele, își avertiza colaboratorii: ”cine se teme e liber să plece, cine nu, rămâne cu mine, devine luptător de front, expus la orice”. Reîntors la Iași în aprilie 1945, prof. Vl. Buțureanu își începe cu elan activitatea chirurgicală, didactică și științifică, pe care o va dezvolta mai bine de un sfert de veac. A contribuit în mod determinant la afirmarea școlii de chirurgie ieșene, înscriindu-se între personalitățile marcante ale chirurgiei românești.

În 1966, la vârsta de 71 ani, se retrage, dar, ca profesor consultant, va rămâne chirurg activ pentru încă un deceniu; va opera până în 1976, va conduce doctorate și va continua să fie prezent zilnic alături de elevii săi, în clinica pe care timp de 25 ani a condus-o, devenindu-i parte din propria ființă.

În lunga sa activitate didactică, prof. Vl. Buțureanu a predat Semiologia și Patologia chirurgicală la zeci de serii de studenți. Cursurile sale erau atrăgătoare, foarte ordonate, subliniind totdeauna esența, rolul examinării clinice și erau însoțite deseori de prezentări de bolnavi. Aprecia în mod special și căuta să dezvolte la studenți spiritul de observație, însușirea logică a noțiunilor de patologie și de clinică. La examene era răbdător, dar exigent, de multe ori ironic, împotriva învățatului “pe de rost”.

A colaborat la *Tratatul de Chirurgie* apărut sub redacția prof. I. Iacobovici (1940) și a elaborat într-un mod exemplar capitolele “Bolile chirurgicale ale peretelui abdominal” și “Bolile chirurgicale ale intestinului subțire și mezenterului” în *Tratatul de Chirurgie* (1955), în 5 volume, realizat sub redacția profesorilor N. Hortolomei și I. Țurui.

În perioada 1949–1950 prof. Vl. Buțureanu a fost și decan al Facultății de Medicină.

Activitatea științifică a prof. Vl. Buțureanu s-a împletit inseparabil cu cea operatorie, în care el a acumulat, în decursul a peste jumătate de veac, o experiență cu totul deosebită ca amploare și valoare. A efectuat peste 10.000 de intervenții, începând cu cele din domeniul chirurgiei digestive, mai ales gastrice, a chirurgiei tiroidiene, dar și a celei biliare, hepatice, splenice și, în fine, toracice.

Deosebit de talentat în „arta de a opera”, așa cum îi plăcea să numească chirurgia, arta pentru care el avea un adevărat cult, opera cu o eleganță neobișnuită, fermecând prin ușurința și finețea gesturilor cu care mânua bisturiul, ca pe un arcuș de vioară. În situații dificile, instinctul îl ajuta parcă să găsească gesturile necesare; știa însă să se oprească la timp. În sala de operație, pe care o considera un adevărat sanctuar, oficierea actului chirurgical constituia pentru Vl. Buțureanu însăși rațiunea de a exista, însăși viața, suprema pasiune. Opera zilnic și ar fi dorit să moară cu bisturiul în mână.

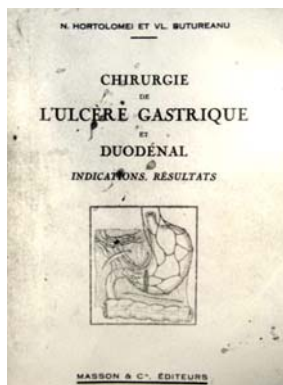
Admitea cercetarea experimentală doar de strictă necesitate, pentru confirmarea unor probleme de nedepășit; nu accepta însă sacrificiul inutil al unor biete animale, mai ales câini, pe care îi iubea mult. Vl. Buțureanu spunea: „operând, realizez de fapt și cercetare, dar cercetare directă pe omul bolnav”, față de care avea un respect deosebit.

Observațiile făcute de el cu ocazia fiecăreia din intervențiile efectuate le înregistra cu multă scrupulozitate în condicile sale personale, o adevărată colecție, în care și-a înscris întreaga activitate operatorie, din 1920 – prima operație, o amputație de coapsă, până la 6 martie 1976 – ultima operație, o hernie.

Lucrările științifice le elabora cu foarte multă grijă și probitate; era deosebit de pretențios în special pentru publicații. Oferea deseori idei ce puteau fi valorificate și își încuraja întotdeauna colaboratorii să comunice observațiile clinice și, mai ales, studiile.

A inspirat și condus un număr apreciabil de teze de doctorat (17) ale unor chirurghi din Iași, în special din clinică, dar și din alte centre ale țării, fiind un pedant conducător și scrupulos referent.

A realizat peste 200 lucrări din domenii foarte variate legate de cariera sa operatorie de o viață (56 ani). Peste 90 lucrări au fost publicate. Într-o primă perioadă comunică doar cazuistică rară, cu caracter particular: torsiune totală a mezenterului (1921), tumoră primitivă a marelui epiploon (1923), chist hidatic hepatic rupt în pleură (1924), „Le traitement de la retention d’urine postopératoire” (1927).

Se remarcă în mod deosebit monografia „Chirurgia ulcerului gastric și duodenal”, pe care Vl. Buțureanu o publică, în 1928, la Iași, care-i va servi ca lucrare de docență. Amplificată la 300 pagini, ea va reapare, în 1931, în editura Masson (Paris), avându-l ca prim autor pe N. Hortolomei. Cartea a fost recenzată elogios în numeroase reviste străine (peste 80 recenzii) de către chirurghi de mare prestigiu: M. Chaton și M. Stern, Roussy, J. Seneque, F. Moutier etc. Clară și foarte bine documentată, lucrarea prezintă și astăzi un interes deosebit pentru aprecierea evoluției concepțiilor terapeutice chirurgicale în ulcer, ea pledând, bineînțeles, pentru rezecție.

Preocupările pentru chirurgia stomacului au constituit o pasiune a prof. Vl. Buțureanu, el realizând peste 200 intervenții în acest domeniu, publicând numeroase

rapoarte privind indicațiile, tehnica și rezultatele tratamentului chirurgical în ulcerul gastric și duodenal necompliat, precum și în cancerul gastric. Vl. Buțureanu apare, în 1930, alături de N. Hortolomei, în publicația “Gastrectomie totală pentru cancer”, recenzată în *Journal de Chirurgie*; în 1936, publică în *Presse Medicale* “Ulcere duodenal perforé dans les voies biliaires extrahepatiques”. La Consfătuirea pe țară de la Iași (1950) privind “Studiul și combaterea bolii ulceroase”, el prezintă, alături de acad. N. Hortolomei, raportul “Tratamentul chirurgical al ulcerului gastric și duodenal”. În 1953, publică “Considerațiuni pe o statistică globală de 1500 de intervenții pentru boala ulceroasă și neoplasm gastric”, iar în 1956, “Rezultatele gastrectomiei pentru ulcer gastric și duodenal”. În 1960, apare în revista *Chirurgia* (București), “Ulcerul peptic postoperator”, iar în 1963 este raportor la Simpozionul “Suferințele stomacului operat pentru boala ulceroasă”, de la Sinaia. Până în 1969, a făcut larg cunoscută în țară experiența școlii ieșene în domeniul chirurgiei ulcerului gastro-duodenal.

Chirurgia tiroidiană a constituit un al doilea domeniu în care profesorul Buțureanu a excelat, abordând, pe baza celor aproape 3000 de intervenții, aspectele cele mai variate legate de indicațiile și rezultatele tratamentului chirurgical în gușile simple, în hipertiroidii, în combaterea crizei tireotoxice postoperatorii (introduce împreună cu prof. P. Condrea, tratamentul cu autoextract din tiroida extirpată). Rezultatele obținute le comunică atât la București, la Institutul de Endocrinologie cât și la Iași, la filiala Academiei sau la diverse consfătuiri din țară.

Din aceeași sferă a chirurgiei endocrine, l-au preocupat, de asemenea, tumorile paratiroidiene, timoamele, feocromocitoamele, tumorile insulare ale pancreasului. A colaborat permanent cu clinicile de endocrinologie (prof. Maria Brise) și de medicină internă (Prof. I. Enescu) în vederea introducerii tratamentului chirurgical în hipertensiunea arterială sau în angina pectorală. Ținea să fie întotdeauna în pas cu noutățile lumii chirurgicale.

S-a bucurat de colaborarea în clinică cu radiologi valoroși: G. Gatoschi, Gh. Chișleag, B. Ostap, F. Goldman.

Chirurgia splinei l-a pasionat permanent, adunând în cursul vieții un material foarte bogat, sub formă de manuscris, pe care intenționa să-l publice ca o amplă monografie în limba franceză. La Congresul Național de Chirurgie urma să fie raportor asupra acestui subiect. Publicațiile sale se referă în special la indicațiile și rezultatele splenectomiei în bolile de sânge, precum și la valoarea splenoportografiei, metodă pentru care a insistat să fie introdusă în hipertensiunea portală.

Printre alte preocupări în chirurgia digestivă menționăm elaborarea îndrăzneată și practicarea prioritară, în 1953, a procedurii de esofagoplastie retrosternală cu ileocolon drept în stenozele cicatriceale ale esofagului, efectuarea curentă a cardiectomiei Heller în achalazia cardiacă și tehnici de conservare sfincteriană în rezecțiile pentru cancer de rect.

Odată cu introducerea în clinică, după 1950, a anesteziei generale prin intubație, al cărei pionier la Iași a fost doctorul I. Tănăsescu, Vl. Buțureanu a abordat curajos alături de colaboratorii săi, chirurgia toracică, prezentând numeroase lucrări privind rezultatele obținute în hidatidoza pulmonară, în exerezele pentru supurații cronice și tumori bronhopulmonare, în tumori mediastinale etc. A practicat printre primii, în 1956, abordul pe cale transpleurală stângă în pericardita constrictivă și a susținut avantajele abordului toracic în cura herniilor și a eventrațiilor diafragmatice.

Sunt, desigur, numeroase alte domenii pe care profesorul Vl. Buțureanu le-a abordat: tumori și distrofii osoase, hidatidoza în diversele sale localizări, practica

inciziei transversale în simpatectomie lombară, cancerul de sân, colpoplastia pentru absența congenitală a vaginului, tratamentul fracturilor deschise (raport la Congresul de chirurgie de război, Iași, 1942). Prin numeroase comunicări și rapoarte la congrese și consfătuiri din țară și de peste hotare, prof. Vl. Buțureanu a făcut larg cunoscută experiența și valoarea școlii de chirurgie de la Iași.

A fost membru al Societății Internaționale de Chirurgie, membru al Academiei Române de Chirurgie (din 1948 până la desființare), președinte al Societății de Medici și Naturaliști din Iași (1943-1945), președinte al secției de chirurgie a acestei societăți (până în 1978), membru în colegiul de redacție al Revistei medico-chirurgicale (Iași) și al revistei Chirurgia (București). A fost distins cu titlul de profesor emerit (1967), decorat cu Ordinul Muncii clasa I și Ordinul Steaua României clasa a III-a.

Personalitatea profesorului Vl. Buțureanu s-a manifestat puternic și pe plan uman. De o cultură vastă, spirit larg umanitarist, el era plin de înțelegere și bunățate pentru oricine ar fi fost în momente grele de lipsuri și mai ales de suferință. “Bolnavului i se iartă orice” era principiul său. Ajuta cu discreție și delicatețe, tolera internări prelungite pentru cei necăjiți, singuri, părăsiți. “O aureolă l-a însoțit totdeauna pe medic – omenia” arăta prof. O. Fodor și această omenie l-a caracterizat din plin și pe profesorul nostru.

Persoană distinsă ce se remarcă imediat, de o amabilitate și gentilețe naturală, prof. Buțureanu exercita o atracție greu de definit atât pentru colaboratorii din clinică, cât și în societate. Era o fire sensibilă, un pic boemă; deseori era ironic, dar aprecia o vorbă de duh. Se înfuria ușor, dar îi trecea repede și ierta; nicidecum nu i-ai fi putut purta pică, după cum nici el altora. Sub acest aspect se ascundea o fire energică, o profundă

seriozitate, multă decență și mai ales modestie. Se comporta totdeauna simplu, natural; o anumită timiditate îl reținea de a se manifesta public, mai ales în luări de cuvânt. Condamna întotdeauna lauda de sine, publicitatea, reclama în profesie.

Profesorul Buțureanu aprecia frumosul sub toate formele: natura, arta, pictura. Evoca deseori călătoriile sale la Paris, Veneția, Florența, geniul lui Leonardo da Vinci, cu referiri în special la desenele de anatomie. Iubea literatura, muzica, teatrul, opera.

În tinerețe, ca absolvent al Conservatorului la violă, a făcut parte din Filarmonica ieșeană. L-a cunoscut pe Enescu, despre care povestea cu emoție cum l-a ascultat cântând la pian. El însuși a cântat în Filarmonică sub bagheta lui Enescu și a lui F. Weingartner. În sala de operație, în momente de relaxare, fredona uneori ușor din Simfonia a VIII-a a lui Beethoven.

Întreținea relații cu multe personalități culturale și intelectuale ale Iașului dintre care, poezii M. Codreanu și G. Lesnea, pictorul Th. Pallady sau reputatul profesor I. Petrovici. Publiciștii ieșeni A. Leon și I. Maftei au scris despre Vl. Buțureanu în volumele “Umbre” și “Personalități ieșene”. Profesorul Buțureanu manifesta un respect profund atât față de foștii săi mari profesori, cât și față de profesorii colegi mai în vârstă: A. Tupa, I. Enescu, V. Rășcanu, I. Nicolau, Gh. Năstase, N. Bălan, P. Condrea. Avea colegi și buni prieteni pe Th. Burghel, E. Aburel și îi stima mult pe colegii din Iași, O. Franche și Gh. Chipail. Avea relații cu familiile multor profesori și medici din

Iași. Invita acasă și pe colaboratorii din clinică, dorind totdeauna să le fie cât mai apropiat, ceea ce și reușea.

Prin atitudinea sa deschisă, prin vederile sale largi nediscriminatorii, disprețuia atât ura de rasă, cât și lupta de clasă; pentru relațiile sale, privite cu suspiciune, profesorul Buțureanu a avut și momente grele pe care le-a depășit însă cu multă înțelepciune.

În ultima perioadă a vieții profesorul nu mai putea veni la clinică. Resemnat, se izolase, dar când era vizitat, repeta aceeași întrebare: “ce mai e pe la clinică?”. În cele din urmă, în mod conștient, refuza totul: hrană, îngrijire. S-a stins la 10 septembrie 1979, la vârsta de 85 ani.

Calitățile morale ale profesorului Buțureanu, alături de cele profesionale, s-au transmis în mare măsură și colaboratorilor săi. În jurul prof. Vl. Buțureanu s-a polarizat o adevărată pleiadă de chirurgi valoroși, atașați sincer și profund de maestrul lor; aceasta este “școala profesorului Buțureanu”, la care s-au format direct nu mai puțin de 8 profesori (din care 4 l-au succedat în clinică), dar și cel puțin alți 12 foarte valoroși chirurgi, cadre didactice sau medici primari, șefi de secție în spitale importante din Moldova, București și alte orașe. Li se adaugă mulți alți chirurgi în domeniul chirurgiei generale, al unor specialități chirurgicale sau nechirurgicale, care au avut perioade de pregătire în clinica condusă de profesorul Buțureanu și din care s-au recrutat, de asemenea, valoroși profesori sau specialiști. Nimic nu poate cinsti mai mult memoria unui magistru decât această pluritate de continuatori ai spiritului și devotamentului în arta nobilă a chirurgiei, pe care în timpul vieții a slujit-o cu sfințenie.

La împlinirea a 30 de ani de la moartea profesorului, urmașii săi îl redescoperă și îl înțeleg tot mai profund, căutând a menține vie și a transmite și altor generații imaginea nestinsă a marelui om, chirurg și dascăl, Vladimir Buțureanu.

